

22.9.2023

VN/20785/2023
VN/20785/2023-OM-27

Sosiaali- ja terveysministeriö

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024-2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunnon otsikkoasiassa. Lausunnon toimittamiseen varattu aika oli normaalia ohjeellista lausuntoaikaa huomattavasti lyhyempi, mistä syystä oikeusministeriö tuo tässä lausunnossa esiin vain eräitä seikkoja, joihin varatussa ajassa on ollut mahdollista kiinnittää huomiota.

Esitysluonnoksessa on neljä lakiehdotusta, joista 1. lakiehdotus olisi laki, jolla rajoitettaisiin indeksitarkastusten tekemistä useisiin erilaisiin etuuksiin, joista on säädetty muissa laeissa. Laki olisi voimassa määräajan ja lain soveltaminen sidottaisiin kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) mukaiseen kansaneläkeindeksiin pistelukuun. Lain soveltaminen olisi näin ollen sidottu tosiseikkaan, jonka määrittely on lailla säädetty.

Esitysluonnoksessa ehdotetulla lainsäädännöllä olisi merkitystä perustuslain 19 §:ssä turvattujen oikeuksien toteutumisen kannalta, ja tätä on huomioitu paitsi vaikutusarvioina, esityksen suhdetta perustuslakiin ja sääntämisympäristöstä koskevassa jaksossa, jossa sinänsä käydään verrattain kattavasti läpi eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannanottoja. Luonnoksessa viitataan myös Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan ja sitä valvovaan Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komiteaan, joka on pitänyt Suomen perustoimeentuloturvan ja vähimmäistoimeentuloa turvaavien etuuksien määriä liian matalina (HE-luonnos s. 39).

Kuten esitysluonnoksessakin todetaan, hallituksen tarkoituksena on antaa syksyllä 2023 eduskunnalle useita eri lakiesityksiä, joilla tarkistetaan sosiaaliturvaa. Perustuslakivaliokunta on erilaisia sosiaaliturvan tasoon kohdistuvia leikkauksia käsitellessään todennut, että esitysten yhteydessä on otettava huomioon tehtyjen ratkaisujen kumuloituvat vaikutukset (esim. PeVL 40/2018 vp). Esitysluonnoksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee eri muutosten yhteisvaikutuksista kotitalouksiin erillismuistion, joka toimitetaan eduskunnalle hallituksen esitysten yhteydessä (s. 10). Tällaisen eri hallituksen esitysten kumulatiivisia yhteisvaikutuksia arvioivan muistion laatimista voidaan sinänsä pitää perusteltuna ja kannatettavana. Olisi kuitenkin ollut perusteltua sisällyttää kyseiset arviot jo käsillä olevaan esitysluonnokseen, koska niiden sisältämä tieto on olennainen muun muassa esityksen valtiosääntöisen hyväksyttävyyden arvioimisen kannalta. Varsinkin nyt käytettävissä olevan erittäin lyhyen lausuntoajan puitteissa lausunnonantajilla ei itsellään ole mahdollisuutta tällaiseen kokonaiskuvan muodostamiseen, mikä osaltaan vaikeuttaa siitä lausumista.

Kun indeksitarkastusten tekemistä rajoitettaisiin verraten monen erilaisen etuuden osalta, jotka nähtävästi – esitysluonnoksessakin mainitun tavoin – voisivat kohdistua useammankin etuuden osalta saman talouden kohdalle, esitysluonnokseen kirjattua lausumaa esityksen toimittamisesta eduskunnan perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi voi oikeusministeriön mielestä pitää perusteltuna sen toteamiseksi, onko ehdotettu sääntely perustuslain 19 §:ssä turvattujen oikeuksien kannalta mahdollinen (esim. etteivät muutosten yhteisvaikutukset muodostu kohtuuttomiksi).

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 7730
+358 9 1606 7730

kirjaamo.om@gov.fi
oikeusministerio.fi

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Johanna Suurpää

Lainsäädäntöneuvos

Veli-Pekka Hautamäki

Jakelu STM Sosiaali- ja terveysministeriö

Tiedoksi Kansliapäällikkö Pekka Timonen
Lainsäädäntöjohtaja Susanna Siitonen
Ministerin erityisavustaja Tapio Tuomisto

VN/20785/2023-OM-27

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: